

27 mei 2021

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Pandemie en herstel: mbo en dan niet naar het hbo? (en moet het hbo hier iets mee gaan doen...)

Er is nog veel onzekerheid over de verdere consequenties van de pandemie en het herstel van de economie, bij ons en wereldwijd, kijkend naar veranderingen op de arbeidsmarkt. Veel banen vielen en vallen nog steeds weg. Een groot deel van de betrokkenen zocht en zoekt naar andere mogelijkheden om een inkomen te verwerven. Daaronder zitten ook veel zzp'ers, maar ook behoorlijk wat mensen die buiten hun eigen sector iets zochten en vonden.

De vraag is of die beweging straks weer de andere kant op gaat, met horten en stoten, of dat veel mensen erover denken gewoon te blijven zitten waar ze een leuke werkplek hebben gevonden. Diverse werkgevers moeten als gevolg daarvan andere menselijke bronnen gaan aanboren om de juiste personen te vinden. Die kunnen er zeker weer komen, bijvoorbeeld als de effecten van de pandemie op sectoren die daarvan konden profiteren, raken uitgewerkt. Vervolgens verdwijnen er aldaar banen en moeten de betrokkenen alweer op zoek naar een andere en passende plek om zinvol aan de slag te kunnen gaan.

Onderzoeken effecten – keuzes maken

Dit soort bewegingen leent zich uiteraard voor veel onderzoek, om ervan te leren en te ontdekken wat erbij allemaal een rol speelt. Allerlei instanties doen dit gewoon al op basis van hun doelstellingen betreffende de arbeidsmarkt en hoe de vraag en aanbod daarbij zich tot elkaar gaan verhouden. Maar ook het onderwijsveld wordt flink gemonitord door allerlei bureaus en uiteraard kijkt de inspectie mee naar hoe instellingen zich aanpassen aan veranderende omstandigheden en daarbij allerlei keuzes maken – soms behoorlijk zoekend naar wat de meest optimale effecten biedt.

Kiezen voor het hoger onderwijs: bewust handelen

Als je de arbeidsmarkt en het onderwijsveld op elkaar aansluit, kan worden geconstateerd dat veel jongeren in het voortgezet onderwijs en het mbo met de neus op de keiharde feiten worden gedrukt. Tevens worden ze van alle kanten geconfronteerd met veranderingen in de werkgelegenheid, via de media en vooral ook in de eigen omgeving. Ze zien en horen alle details en worden zich daarvoor sterk gewaar van het belang van het moeten maken van een goede keuze als ze naar het hoger onderwijs willen. Moet de studie dan alleen maar leuk zijn en passen bij de interesses die op zo'n leeftijd een (hoofd)rol spelen? Gaat het ook om vaste banen en een gegarandeerd inkomen of is er nog steeds voldoende ruimte om zelf aan de slag te gaan – als zzp'er of deel uitmakend van een 'flexibele schil' in een bepaald deel van het werkveld?

Mbo'ers: is kiezen voor het hbo nu altijd handig?

In het mbo is te zien dat de aanmeldingen achterblijven in sectoren alwaar op de arbeidsmarkt veel klappen zijn gevallen en naar verwachting de komende jaren vacatures mondjesmaat gaan ontstaan. Dat zal over een aantal jaren ook consequenties hebben voor de instroom in de daarop aansluitende opleidingen in het hbo – los van de effecten die daar nu ook optreden, al zullen die minder sterk zijn vanwege de breedte van een hbo-opleiding.

Een student bij Hogeschool Windesheim greep de kans voor het doen van onderzoek aan om een aantal havo- en vwo-leerlingen en mbo'ers in het laatste jaar te ondervragen naar hun keuzes en wat daarbij zoal een rol speelt. Recent deed hij daarvan verslag tijdens een digitale mbo-hbo bijeenkomst, met voor het mbo een wel erg interessante maar ook zeer relevante conclusie.

In de mbo-sectoren gezondheidszorg en techniek hebben studenten ontdekt dat er veel vraag is naar afgestudeerden. Ze worden al (noodgedwongen) ingezet bij allerlei projecten en komen daar ook hbo'ers tegen, Uiteraard wordt er informatie uitgewisseld, heel zakelijk als het gaat om de inzetbaarheid. Er wordt – even kort door de bocht geformuleerd – geconstateerd dat:

- veel hbo-bachelors starten in een functie die eigenlijk als op mbo-plus-niveau zijn te zien...
- de startsalarissen van mbo- en hbo-afgestudeerden helemaal niet veel verschillen van elkaar.

Dan komt bij die mbo'ers de vraag bovendrijven: Is het wel zinvol en lonend om na het mbo nog eens drie (verkorte route hbo-v) of vier jaren te gaan studeren – los van het risico dat je er ook langer over doet of met een bsa-norm van bijna 60 punten de kans loopt te moeten verkassen? Als je na het mbo meteen aan de slag gaat zit je tevens een flink aantal jaren in de flow om een loopbaan neer te zetten, met alle voordelen van dien.

Alternatief voor een hbo-opleiding

Er wordt dus door studenten uit die mbo-sectoren nu sterk nagedacht over een alternatief voor het hbo, door te kijken naar:

- meteen een baan nemen...
- afspraken maken met de werkgever om aanvullende scholing te volgen...
- behalen van certificaten op een hoger niveau¹, passend bij de baan en de loopbaan...
- mogelijkheden om later in deeltijd een hbo-opleiding te gaan doen, betaald door een werkgever die er razend veel belang bij heeft om mensen aan zich te binden.

Moet het hbo hierop een antwoord formuleren?

Het is best mogelijk dat individuele hogescholen dit soort effecten niet goed kunnen onderkennen, mede omdat ze lastig te monitoren zijn. De instroom was vorig jaar veel hoger en nu is over de volle breedte te zien dat de aanmeldingen weer 'pre-corona zijn'². Toch lijkt het aanbevelenswaardig om dit signaal over de koppeling van mbo en hbo niet te negeren, gelet op de kansen voor mbo'ers op de arbeidsmarkt en het salaris inclusief het mogen doen van bedrijfsopleidingen en het eerder kunnen leggen van een stevige basis voor een loopbaan binnen het relevante werkveld.

Een paar gedachten hierbij

Elke hogeschool en zeker de Vereniging Hogescholen zal ongetwijfeld in de komende periode een plan van aanpak in elkaar zetten om te bezien hoe de ontwikkelingen de eerstvolgende jaren het hoofd kunnen en moeten worden geboden. Toch hier een paar zaken die we willen meegeven.

- Ontwikkel in een snel tempo Associate degree-opleidingen in de sectoren waar sprake is van zeer snelle en dynamische veranderingen in de mogelijkheden voor afgestudeerden;
- Koppel deze Ad-opleidingen aan mbo-4-kwalificaties en zorg ervoor dat op alle fronten de samenwerking kan worden geoptimaliseerd (denk aan de SBB, de mbo-sectorkamers en de sectorale hbo-platforms).
- Onderzoek de mogelijkheden om betrokken te zijn bij het aanbod van certificaten op niveau 5 en overleg met de overheid over de ruimte om die bijvoorbeeld te koppelen aan instituten binnen een hogeschool waar de Ad-opleidingen zijn gebundeld.
- Onderzoek welke functies passen op niveau 6 voor Ad'ers die gaan werken en certificaten willen behalen, dus zonder door te gaan met de Bacheloropleiding.
- Haak aan bij de nieuw ontwikkelde duale MKB-route met Ad-opleidingen voor de techniek.
- Overleg met de overheid over een Ad-opleiding die geschikt is voor mbo-v-afgestudeerden, gebaseerd op beroepsgerichte certificaten, en die een volwaardige BIG-registratie krijgt.

Kortom

Het signaal is, voor wat het waard is – en dat kunnen we de komende jaren gaan zien - dat de beroepskolom 'mbo-4/Ad/Bachelor' als zodanig herkenbaar toe is aan een dergelijk verfrissende opknapbeurt, met een keiharde inzet van beide kanten - en met respect voor wat al is bereikt.

¹ Met de groeiende aandacht voor het koppelen van opleidingen (niet-formeel, privaat) aan het NLQF kan de status van certificaten veel hoger worden dan tot nu het geval is, parallel aan de formele opleidingen.

² Hoewel, door de versoepelingen binnen het havo- en vwo-examen en de verlenging van de voorwaardelijke doorstroom mbo-hbo, kan het slagingspercentage opnieuw hoog zijn. Zo niet, dan hebben de hogescholen nu veel docenten aan te nemen, om voor 2022 te merken dat die niet allemaal opnieuw nodig zijn (ook afhankelijk van de uitval en switch in de eerste hbo-leerjaren).